

COVID-19: Poziv na djelovanje za zaštitu ranjivih obitelji i djece u alternativnoj skrbi diljem Europe¹

Pandemija COVID-19 i popratne mjere koje su uspostavljene kako bi je kontrolirale imaju dramatični utjecaj na neke od najranjivije djece Europe, obitelji i zajednice, što usložnjava strukturne slabosti u sustavima skrbi za djecu i socijalne skrbi.

Dugoročno, socio-ekonomski utjecaj na krizu, zajedno s opterećenim vladinim uslugama, testirat će kapacitet ranjivih obitelji da se brinu o svojoj djeci. U krajnjem ishodu, broj djece koja su u riziku od odvajanja, kojima treba dodatna podrška ili koja su u alternativnim oblicima skrbi vjerojatno će se povećati. Kako su starije odrasle osobe u posebnom riziku od zaraze virusom, djedovi i bake bit će sve manje dostupni za brigu o svojoj unučadi. U nekim slučajevima, roditelji i ostali primarni skrbnici moći će se oslanjati na ostale članove obitelji i rodbinu da se brinu za njihovu djecu; u drugim slučajevima, bit će potrebna alternativna rješenja o skrbi.

U ovom kontekstu, od ključne je važnosti da se unaprijed poveća kapacitet kvalitetne skrbi utemeljene na obitelji i kapacitet sustava socijalne zaštite kako bi se ojačala otpornost obitelji i spriječilo nepotrebno razdvajanje obitelji i pribjegavanje institucionalnoj skrbi.

Mi, niže potpisani, pozivamo Europske vlade i institucije Europske Unije da osnaže djelovanje usmjerena na potrebe najranjivije djece i obitelji.

Koji su glavni izazovi?

Kao što je istaknuto u Tehničkoj bilješci za zaštitu djece tijekom COVID-19 pandemije: Djeca i alternativna skrb², skrećemo pozornost na sljedeće probleme:

- **Zadržavanje obitelji zajedno:** Ranjive obitelji, uključujući udomiteljske obitelji, u borbi da ostanu zajedno suočene su s gubitkom dohotka i smanjenjem zaliha hrane i ostalih osnovnih potrepština, te se više ne mogu oslanjati na vitalnu podršku mreža i usluga u svojoj zajednici (npr. podrška zajednice, školske ustanove i ustanove za brigu o djeci). Obitelji koje ranije nisu trebale socijalnu pomoć mogle bi trebati podršku, ali sustav ih ne prepoznaje, ili oni ne znaju

---

¹ Ovo je neslužbeni prijevod Poziva na djelovanje za zaštitu ranjivih obitelji i djece u alternativnoj skrbi. Autori izvorne verzije Poziva na djelovanje su Hope and Homes for Children i Lumos. Izvorna verzija dostupna je ovdje: https://www.eurochild.org/fileadmin/public/05_Library/Thematic_priorities/06_Children_in_Alternative_Care/Covid-19_European_CTA_FINAL_00000005_.pdf

² Pripremila radna skupina Inter-Agency, a koordinirali Better Care Network, the Alliance for Child Protection in Humanitarian Action i UNICEF.

kako pristupiti sustavu. Ti problemi povećavaju rizik da djeca ostanu bez roditeljske skrbi i budu smješteni u ustanove za alternativnu skrb, uključujući institucije.

- **Zaštita djece i zaposlenika u institucijama³ i ostalim ustanovama za institucionalnu skrb:** Kao što je već uočeno u domovima za starije diljem regije, prenapučeno okruženje u ustanovama za njegu izlaže djecu i zaposlenike većem riziku širenja virusa. Djeca s teškoćama i inherentnim zdravstvenim poteškoćama su pogotovo ranjiva. Veća je vjerojatnost da će oni završiti u institucijama i ostalim ustanovama za institucionalnu skrb, i u nekim slučajevima su u većem riziku od pojave komplikacija nakon zaraze virusom.
- **Zaštita socijalnih radnika i uspostavljanje pristupa sustavu:** Kritično osoblje socijalnih radnika i osoblja za zaštitu djece, uključujući njegovatelje, često su isključeni s popisa osnovnih usluga vezanih uz COVID-19. Ako se njegovatelji razbole i moraju u samoizolaciju to može dovesti do smanjenja omjera između njegovatelja i djece, a time i do smanjenja kvalitete skrbi u institucionalnom okruženju. Isto tako, u mnogim zemljama dostupnost usluga podrške, kao što su vrtići/društveni centri, škole i pristup zdravstvenim ustanovama, umanjena je i/ili u potpunosti ukinuta.
- **Zaštita i nadzor smještaja u sustav skrbi:** Ključne zaštitne procedure, uključujući osobni nadzor posjeta ustanovama za skrb, nisu mogući tijekom karantene zbog ograničenog kretanja i socijalne distance.
- **Povećani rizici zaštite djece:** Bez učinkovitih usluga i nadzora, rizici zaštite djece povezani s trenutnom situacijom (npr. nasilje, zlostavljanje i zanemarivanje) mogli bi ostati skriveni i u obiteljima i u ustanovama za alternativnu skrb. Djeca bi mogla biti podložna većem riziku od izrabljivanja i zlostavljanja uključujući prisilni rad, prostituciju i trgovinu ljudima. Ti rizici su pogotovo visoki u institucijskim ustanovama.
- **Selidba djece u drugi smještaj bez priprema:** Neka su djeca odmah bila uklonjena iz institucija kako bi se spriječilo širenje virusa COVID-19 bez nužnih koraka procjene, pripreme, podrške i nadzora. Požurivanje ili preskakanje ovih koraka može rezultirati smještajem djece u štetniju situaciju, čak iako ih se vraća njihovoj biološkoj obitelji. Isto tako, mogu biti izloženi riziku traume reinstitucionalizacije.
- **Podrška štíćenicima koji napuštaju skrb.** Mlade osobe koja su napustile skrb mogu biti u uvećanom riziku od izloacije i razdvajanja od svojih vršnjaka, te nemaju pristup novcu,

---

³ Zajedničke europske smjernice za prijelaz iz institucionalne skrbi u skrb u okviru zajednice (The Common European Guidelines on the Transition from Institutional to Community-based Care) definiraju institucije za djecu „kao smještaj u ustanove koji se ne temelji na potrebama djeteta niti je blizak obiteljskoj situaciji, te pokazuje značajke tipične za institucionalnu kulturu (depersonalizacija, stroga rutina, skupno postupanje, socijalna distanca, ovisnost, manjak odgovornosti itd.)“

stanovanju i drugim oblicima podrške za svoje svakodnevne potrebe. Nedostatak podrške čini ih ranjivijima na rizike beskućništva, trgovine ljudima i izrabljivanja.

- **Zaštita djece migranata i izbjeglica bez pratnje odraslih.** Njihov pristup podršci i uslugama postat će još veći izazov zbog mjera fizičke distance, karantene i zatvaranja socijalnih i imigracijskih usluga. Djeca izbjeglice, djeca migranti i djeca bez pratnje odraslih mogla bi biti lišena pristupa osnovnim uslugama zbog pravnih, dokumentacijskih, jezičnih ili sigurnosnih barijera, te bi mogla biti izložena potencijalnim trgovcima ljudima. Ti su rizici posebno veliki za djecu koja žive u centrima za prihvata u kojima renapučenost i nedostatak adekvatnih sanitetskih usluga može onemogućiti socijalno distanciranje, pravilnu higijenu ruku i samoizolaciju.
- **Podrška djeci bez odgovarajućih isprava.** Djeca bez odgovarajućih isprava (neregistrirana djeca) u alternativnoj skrbi u visokom su riziku da im se ne riješi status prije nego što napune 18 godina. Ona ovise o tome da socijalni radnici i osoblje ustanove riješe njihov neregularni status apliciranjem za boravišni status, pogotovo ako dijete više nema kontakt sa svojim roditeljima. To može značiti starenje izvan sustava skrbi u statusu neregistrirane odrasle osobe – opasna situacija koju mogu otežati mjere za zaštitu od virusa COVID-19.
- **Podrška djeci čiji su roditelji u zatvoru.** Obustava fizičkih posjeta kao rezultat pandemije COVID-19 predstavlja traumatski gubitak kontakta za zatvorenike, njihovu djecu i obitelji. Djeca su suočena s povećanom tjeskobom vezanom uz dobrobit njihovih roditelja u zatvorskom okruženju u kojem je rizik od zaraze vrlo visok.
- **Osiguravanje pristupa obrazovanju.** Jamstvo nastavka obrazovanja izuzetno je izazovno. Ustanove nisu bile spremne za kućno školovanje; mnoge nemaju pristup računalima, a socijalni radnici koji žive s djecom nisu educirani da im pomažu sa školskim zadacima. Slično tome, djeca u obiteljima ili skrbi utemeljenoj na obitelji nemaju uvijek tehničku opremu nužnu za praćenje nastave na daljinu.

Što mogu učiniti europske vlade?

Značajan napredak postignut je tijekom posljednjih godina u jačanju sustava za zaštitu djece i skrb o djeci diljem Europe. Od ključne je važnosti osigurati da pandemija ne postane kamen spoticanja i da se zemlje ne vrate štetnoj praksi smještaja djece u institucije ili razdvajanja djece od njihovih obitelji kada to nije u njihovom najboljem interesu. Europske vlade trebale bi iskoristiti ovu krizu kako bi još više ubrzale reformu i izgradile otpornije obitelji i zajednice.

Nastavno na [Tehničku bilješku](#), pozivamo europske vlade da:

- 1. Podrže obitelji kako bi spriječile nepotrebna razdvajanja.** Obiteljima treba pružiti hitnu ekonomsku pomoć i mjere socijalne zaštite, uključujući one obitelji čiji je boravišni status u postupku rješavanja ili je neregularan. Ovisno o nacionalnom kontekstu i potrebi, to može uključivati

zamrzavanje plaćanja najamnina i hipoteka, moratorij na deložacije, univerzalne jednokratne isplate, podršku za skrb o djeci, izuzeće/odgađanje komunalnih i finansijskih obveza i povećanje pomoći za hranu tijekom pandemije. Službe za podršku obiteljima obvezno bi trebale nastaviti djelovati tijekom pandemije, uključujući uspostavu virtualnih mehanizama nadzora i informiranja. To uključuje identifikaciju i pristup novim obiteljima u poteškoćama kako bi se spriječio bilo koji rizik za zaštitu djece i kako bi se minimalizirao rizik od razdvajanja obitelji zbog socio-ekonomskih učinaka krize.

2. Dati prioritet skrbi utemeljenoj na obitelji. U kontekstu paraliziranih ili preopterećenih socijalnih službi, od ključne je važnosti dati prioritet podršci alternativnih skrbnika iz obitelji (rođaci i udomiteljska skrb). Novi smještaj u kvalitetnoj skrbi u ustanovama treba biti strogo ograničen i organiziran na temelju prava i potreba djece u smještaju koji je što je moguće bliži obitelji, te se treba koristiti samo kao privremena mjera dok se ne može organizirati skrb utemeljena na obitelji. Planovi za slučaj nužde koji obuhvaćaju alternativnu skrb trebaju kreirati tijela odgovorna za dobrobit djece u partnerstvu s pružateljima usluga i tijelima odgovornim za zajednicu.

3. Zaštititi djecu u alternativnoj skrbi. Odgovarajuća osobna zaštitna oprema treba biti osigurana za pružatelje skrbi koji rade s djecom koja imaju kronične bolesti ili inherentne zdravstvene probleme ili koja su bila izložena virusu, kao i u slučajevima u kojima su drugi rizični pojedinci unutar doma ili ustanove za skrb. Ustanove za skrb moraju imati razrađene planove u slučaju da se dijete ili član osoblja zarazi kako bi se osigurala sigurnost i dobrobit sve djece i svih članova osoblja.

4. Osigurati zaštitu i nadzor. Uzimajući u obzir ograničenja vezana za putovanja i socijalni kontakt u svrhu zaštite djece i socijalnih radnika, od ključne je važnosti postaviti nove oblike nadzora i upravljanja rada na pojedinačnom slučaju (npr. održavanje redovitih telefonskih ili virtualnih kontakata) za djecu, obitelji i ustanove. Za visokorizične obitelji koje nemaju telefonsku ni internetsku vezu, socijalni radnici koji s njima rade trebaju nastaviti posjećivati obitelj uz odgovarajuće zaštitne mjere u skladu s prihvaćenim zdravstvenim preporukama i procedurama. Djeca, uključujući djecu zatvorenika, trebaju dobiti podršku za održavanje kontakata sa svojom obitelji.

5. Podržati štíćenike koji napuštaju sustav skrbi. Nužno je da vlade uključe štíćenike koji napuštaju sustav skrbi u inicijative informiranja, povežu ih sa socijalnim službama, osiguraju da mlade osobe imaju siguran boravišni status i osiguraju im praktičnu podršku, vodstvo i mentorstvo.

6. Podržati reintegraciju djece s njihovim obiteljima. Tamo gdje postoji dostatan kapacitet u sustavu za sigurno planiranje, podršku i nadzor promjena u ustanovama skrbi, djeca u sustavu skrbi koja se mogu vratiti svojim biološkim obiteljima ili koja mogu biti smještena u skrb na temelju obitelji trebala bi dobiti podršku da to i učine, ukoliko je to u njihovom najboljem interesu. Obitelji bi isto tako trebale dobiti podršku za skrb o djetetu.

7. Osigurati pristup obrazovanju. Osigurati pristup tehnološkoj opremi za obitelji u nepovoljnom položaju i za djecu u sustavu skrbi. To je važno u vrijeme kada se nastava odvija u virtualnom okruženju, ali isto tako i nakon krize uzrokovane virusom COVID-19 kada će se nastaviti raditi na modernizaciji i digitalizaciji nastavnog procesa.

8. Osigurati da usluge skrbi o djeci, socijalne usluge i usluge zaštite budu uključene na popis osnovnih usluga tijekom pandemije. Mnoge su zemlje sastavile popis osnovnih usluga (npr. zdravstvene usluge, usluge javne sigurnosti i osnovno društveno funkcioniranje) koje nastavljaju djelovati tijekom pandemije. Niz ključnih socijalnih radnika i radnika za zaštitu djece (npr. socijalni radnici, pružatelji skrbi, radnici u zajednici i volonteri u zajednici) često su bili isključeni iz osnovnih popisa usluga vezanih uz COVID-19 – čime se narušava pružanje usluga zaštite djece i pružanja skrbi. Te su usluge ključne za podršku potrebitim obiteljima kao i za sprječavanje nepotrebnog preuzimanja djece u skrb, što u mnogim zemljama znači učinkovito sprječavanje njihove (re)institucionalizacije.

9. Dati prioritet potrebitim obiteljima i jačanju sustava za zaštitu djece u razdoblju oporavka od krize. Kako države polagano ukidaju mjere ograničavanja i planiraju oporavak poslije krize, nužan je pregled učinka mjera vezanih uz COVID-19 i planiranje dugoročnih strategija za podršku najpogođenijim sektorima i grupama. Izazovi koje je donijela pandemija mogu se pretvoriti u priliku za razvijanje jačih i otpornijih socijalnih sustava i sustava za zaštitu djece. To bi trebalo uključivati:

- *Pripremu procjene učinka COVID-19 na sustave za zaštitu djece i potrebe obitelji.*

- *Pripremu nacionalnih planova za izvanredne situacije u slučaju buduće krize:* Ti bi planovi trebali biti snažno usredotočeni na zadovoljavanje potreba najranjivijih grupa djece i obitelji, bez diskriminacije. Isto tako valja planirati obuku osoblja i nedostatke osoblja, te naglasiti dugoročnu važnost socijalnog sektora i sektora skrbi promičući razvoj i pružanje usluga utemeljenih na zajednici u skladu s potrebama za većom zdravstvenom zaštitom.

- *Kada se uspostavi odgovarajuća podrška obitelji i alternativnoj skrbi na temelju obitelji, treba uspostaviti moratorij koji će okončati smještaj djece u institucije:* Kada sustavi reintegriraju djecu u njihove obitelji i zajednice, treba uspostaviti individualni nadzor i planove za svako dijete kako bi se procijenila sigurnost i prikladnost smještaja. Spriječiti novi smještaj djece u institucije i osigurati da se ne uspostavljaju nove institucije kao odgovor na krizu.

- *Razviti i financirati strategiju za reformu skrbi o djeci i planirati jačanje podrške za djecu kako bi se stvorile otporne obitelji, zajednice i usluge.*

10. Osigurati dostatno financiranje. Usluge podrške suočene su s povećanim troškovima povezanih s ovom krizom (lijekovi, zaštitni materijali i troškovi osoblja). Pružatelji usluga isto tako mijenjaju način rada (npr. podrška na daljinu), što nije uvijek prepoznato u njihovim ugovorima. Neke organizacije civilnog društva uskaču kako bi podržale marginalizirane zajednice, uključuju i djecu bez odgovarajućih isprava, čije se potrebe inače ne zadovoljavaju. Dodatno financiranje trebalo bi biti osigurano za takve potrebe.

Što može učiniti EU?

Tijekom proteklih nekoliko godina. EU je poduzela znatne mjere u odmicanju od institucija i razvoju skrbi utemeljenoj na obitelji i na zajednici. Od ključne je važnosti osigurati da postignuti napredak ne bude izgubljen kao rezultat COVID-19 krize. EU bi trebala:

1. Koordinirati dijalog s državama članicama

U EU djeluju tijela u kontekstu koordinacije mjera i koordinacije sredstava EU, kao što su Vijeće za socijalnu zaštitu, Radna skupina za strukturne mjere itd. Ta bi se tijela trebalo mobilizirati kako bi se ojačao dijalog unutar država članica i kako bi se promovirao koordiniraniji pristup, na primjer putem **ustpostave radne skupine za koordinaciju odgovora na potrebe djece u kontekstu pandemije.**

2. Integrirati potrebe ranjive djece i rizičnih obitelji u nadolazećim mjerama politike EU

Nadolazeće mjere politike EU trebale bi biti usredotočene na jačanje zaštite ranjive djece i obitelji tijekom stadija odgovora na krizu i oporavka od nje. Prava i potrebe djece u riziku od razdvajanja od njihovih obitelji, djece u alternativnoj skrbi (uključujući djecu u institucijama) i mladih osoba koje odrastaju izvan sustava skrbi moraju se usmjeriti na sljedeće mjere:

- Strategija o pravima djeteta
- Prijedlog Europskog jamstva za djecu
- Akcijski plan za primjenu Europskog stupa socijalnih prava
- Akcijski plan za integraciju i uključivanje
- Strategija o invaliditetu
- Inicijativa za jednakost Roma i njihovo uključivanje
- Konferencija o budućnosti Europe
- Novi pakt o migracijama i azilu

3. Koristiti sredstva EU za jačanje sustava za zaštitu djece

Od Investicijske inicijative plus kao odgovor na koronavirus⁴ do globalnog odgovora EU u obliku paketa⁵, niz fondova dostupan je nacionalnim vladama kako bi odgovorile na **neposredne potrebe povezane s pandemijom COVID-19.** Države članice i partnerske zemlje treba potaknuti da koriste ta sredstva kako bi ojačale svoje sustave skrbi i odgovorile na hitne potrebe najranjivije djece i obitelji. Sredstva koja su ranije namijenjena za deinstitucionalizaciju ne bi trebalo preusmjeravati.

Nadalje, EU, države članice i partnerske zemlje trebaju dati prioritet **zaštiti djece i reformi sustava skrbi** u planiranju sredstava EU u razdoblju od 2021.-2027. godine. Sredstva EU treba koristiti za razvijanje širokog niza skrbi i usluga utemeljenih na obitelji i zajednici, kao što je navedeno u Kontrolnom popisu koji je pripremila Europska stručna skupina za deinstitucionalizaciju i Hope and

---

⁴ https://ec.europa.eu/regional_policy/en/newsroom/news/2020/04/04-02-2020-coronavirus-response-investment-initiative-plus-new-actions-to-mobilise-essential-investments-and-resources

⁵ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_604

Homes for Children⁶, a u skladu s Konvencijom o pravima djeteta Ujedinjenih naroda, Konvencijom o zaštiti osoba s invaliditetom Ujedinjenih naroda i Smjernicama za alternativnu skrb o djeci Ujedinjenih naroda. Osim toga, sredstva EU trebaju se koristiti kako bi se osiguralo da djeca migranti bez pratnje, djeca tražitelji azila i djeca izbjeglice imaju pristup skrbi utemeljenoj na obitelji i zajednici koja je integrirana u nacionalne sustave za zaštitu djece. Jednako je važno nastaviti osiguravati da se sredstva EU ne troše na ulaganja u opremu, gradnju, renovaciju ili proširenje institucija.

---

⁶ Kontrolni popis za osiguravanje toga da mjere koje financira EU doprinesu neovisnom životu putem razvoja i osiguravanja pristupa uslugama utemeljenim na obitelji i zajednici,
https://deinstitutionalisationdotcom.files.wordpress.com/2019/11/eeg_checklist_onlineoffice.pdf

Pripremu ovog Poziva na djelovanje koordinirali su Hope and Homes for Children i Lumos, a poduprle su ga sljedeće organizacije:

hope and homes
for children

changing lives!

children of prisoners europe

CONSILIUL
TINERILOR
INSTITUTIONALIZATI

Eurochild

European
Network on
Statelessness

FAIRSTART
FOUNDATION

HELP CHILDREN SAVE THE WORLD

DBI
DON BOSCO
INTERNATIONAL

for our children

International
Foster Care
Organisation

Maestral.

Missing Children Europe

